VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE

FAKULTA MEZINÁRODNÍCH VZTAHŮ

Obor: Mezinárodní studia - diplomacie

Normalizace vztahů mezi Čínskou lidovou republikou a USA

(bakalářská práce)

Autor: Barbara Čiháková

Vedoucí práce: prof. PhDr. Zdeněk Veselý, CSc.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a vyznačila všechny citace z pramenů.

V Praze dne 3. 5. 2011 …….

podpis studenta

Za vedení při zpracování bakalářské práce i za cenné rady děkuji prof. PhDr. Zdeňku Veselému, CSc.

Obsah

Obsah 3

Seznam použitých zkratek 4

Úvod 5

1. Historie vzájemných vztahů do 60. let 20. století 7

1.1. Počátky americko-čínských vztahů 7

1.2. Mezi Kuomintangem a Komunisty 9

1.3. Od Korejské války ke Kennedymu 11

2. Mezinárodní a vnitřní předpoklady normalizace americko-čínských vztahů 14

2.1. Vliv politického uspořádání 14

2.2 Velký skok a Kulturní revoluce v Číně 15

2.3 Sovětsko-čínská roztržka 16

2.4 Válka ve Vietnamu a její dopady 17

3. Průběh normalizace vzájemných vztahů během 70. let 20. století 20

3.1. Zahraniční kanály 20

3.2. Pingpongová diplomacie 21

3.3. Nixonova návštěva Pekingu a její výsledky 23

3.4. Cesta k navázání plných diplomatických styků 24

4. Vliv normalizace americko-čínských vztahů na mezinárodní vztahy 26

4.1. Reakce na normalizaci a její výsledky 26

4.2. Triangulární systém 27

4.3. Pokračování vzájemných vztahů do současnosti 28

4.4. Výhled do budoucna 32

5. Závěr 34

Seznam použitých zdrojů 37

Seznam příloh 41

Seznam použitých zkratek

USA- Spojené státy americké

SSSR- Sovětský svaz socialistických republik

OSN- Organizace spojených národů

KMT- Kuomintang

KS- Komunistická strana Číny

ČLR- Čínská lidová republika

NATO- Severoatlantická aliance

Úvod

Spojené státy americké spolu s Čínskou lidovou republikou bezpochyby patří mezi nejvýznamnější aktéry na světě. Dominují v politické i ekonomické sféře, vlastní jaderné zbraně a jejich převaha se dá předpokládat i v budoucnu. USA získaly svou velmocenskou pozici během minulého století, zatímco čínský vliv vzrostl během posledních několika desetiletí. Se čtvrtinou světové populace a obrovským ekonomickým růstem se Čína podstatně mění a stává se rovněž velmi důležitou zemí. Do roku 2025 by se navíc měla stát ekonomickou velmocí číslo jedna a překonat tak svého dlouholetého předchůdce Spojené státy. Ty jsou nyní považovány za obecnou supervelmoc nemající protiváhy.

Vzájemné vztahy obou zemí však procházejí jistým ochlazením, způsobeným krizí. Američané zoufale potřebují vyvážet, vadí jim však neustále podhodnocovaný jůan zvýhodňující čínské vývozce. Vzhledem k velikému objemu dolarových devizových rezerv a amerických dluhopisů v řádech bilionů na čínské straně lze předpokládat přetrvání tohoto trendu spolu se snižováním závislosti na Spojených státech. Čína si uvědomuje, že pro její ekonomickou expanzi nejsou USA nenahraditelné.

Vzhledem k výše uvedené důležitosti obou zemí se práce zabývá především normalizací vztahů, ke které došlo v 70. letech 20. století, jejími příčinami a dopady. Text si dále klade za cíl prozkoumat vývoj vztahů mezi oběma velikány komplexněji. Zaměřuje se na odhalení příčin dlouhého trvání jejich vývoje a na motivy, které obě země k navázání styků vedly. Rovnováha sil v v tomto podstatném mezistátním vztahu se mění, proto tedy autorka shledává důležitým prozkoumat jeho základy.

Významněji se začínají vztahy formovat po skončení 2. světové války, kdy obě země mají v rámci systému „pěti policistů“ dohlížet na světový mír. Toto poslání bylo přeneseno do jejich stálého členství v Radě bezpečnosti tehdy nově vznikající Organizace spojených národů. Situaci posléze formovalo napětí mezi USA a Sovětským svazem spolu s všudypřítomnou hrozbou jaderné války v rámci bipolárního světa. Expanzionistické tendence na obou stranách a ideologická neslučitelnost obou systémů rozpoutaly Studenou válku, přičemž Čína měla mnohem blíže ke komunistickému SSSR.

Text se postupně zabývá historií vzájemných vztahů do 60. let 20. století, přechází k rozboru vnitropolitické situace USA a ČLR. Dále se zaobírá sovětsko-čínskými vztahy, konfliktem na řece Ussuri a Vietnamskou válkou, neboť tyto události byly pro formování vztahů mezi Washingtonem a Pekingem zásadní.

Práce pokračuje érou pingpongové diplomacie. K normalizaci vztahů byla netradičně využita oblast právě tohoto sportu. Sleduje postupné sbližování vzájemné komunikace, a to především přes zahraniční kanály. Následně je zpracováno pozvání amerických hráčů stolního tenisu na návštěvu do Číny a rozebrána Kissingerova cesta do Pekingu. Autorka dále analyzuje výsledky Nixonovy návštěvy Číny, především podepsání tzv. Šanghajského komuniké, které mimo jiné přineslo otázku Taiwanu a jeho podpory ze strany USA. Text postupuje od navázání plných diplomatických styků, přes období kolísání vztahů v 80. letech, až do současnosti. Dále jsou hodnoceny výhody, které partnerství oběma stranám přineslo spolu s postoji významných zemí k tomuto strategickému partnerství. Rozebírán je i význam těchto vztahů pro mezinárodní společenství obecně, s důrazem na triangulární systém. Práce je zakončena výhledem do budoucna.

Autorka se opírá především o písemné zdroje, z nichž jsou velmi podstatné paměti amerického ministra zahraničí Henryho Kissingera. Ten byl aktivním účastníkem celého procesu a jeho knihy tak podávají zásadní svědectví o tom, jak se situace vyvíjela na americké straně. Čínský pohled takto důkladně zpracován v žádném dostupném díle dosud nebyl. Výjimkou je Encyklopedie čínsko-amerických vztahů Yuwu Songa. Pracuje i s některými teoretickými texty, které se týkají diplomacie. Veškeré tituly byly dobře dostupné ve veřejných knihovnách. Z internetových zdrojů text čerpal v případě originálních znění důležitých dokumentů. Dále také vycházel z odborných článků v on-line databázích s plnými texty z vědeckých časopisů, ke kterým zajišťuje volný přístup zdarma Vysoká škola ekonomická. Řada informací byla získána z oficiálních stránek U.S. Departement of State, Velvyslanectví Čínské lidové republiky ve Spojených státech či US-China Institute. Většina ze zdrojů však byla v anglickém jazyce. Česky psané dílo komplexně postihující danou problematiku nebylo zpracováno.

1. Historie vzájemných vztahů do 60. let 20. století

Abychom co nejlépe pochopily vzájemné vztahy, je nutné podívat se i do minulosti. Vzájemné postoje se vyvíjely po dlouhou dobu a byly ovlivňovány celou řadou faktorů. Ať už celkovou evolucí mezinárodního společenství či vnitřní politikou obou aktérů.

1.1. Počátky americko-čínských vztahů

K prvnímu kontaktu mezi oběma zeměmi došlo během 18. století. Jednalo se o navázání obchodních styků. Moc USA rostla, ale jejich ekonomika prožívala krizi. Spojené státy poptávaly zejména exotické zboží, Čína naopak průmyslové produkty. USA tak vyvážely do asijské země především kožešiny a ženšen, dovážely pak například čaj, či bavlnu. V průběhu 90. let 19. století vzrostl export do Číny ze 3 milionů na 14 miliónů dolarů ročně. [Krejčí 2009: 123] Odstartoval se tedy velmi lukrativní vztah. [Song 2009: 99-100]

Čína představovala již tehdy obrovský trh, o který byl v Evropě i v USA velký zájem, snažila se však všemožně bránit otevírání se světu. Ke změně došlo po tzv. první opiové válce[1], kdy došlo k definitivnímu prolomení izolace a k otevření se obchodu. Mezi USA a Čínou došlo k podpisu smlouvy z Wangxia[2], která zaručovala exteritorialitu americkým občanům na čínském území a odstartovala tak oficiální diplomatické styky mezi oběma státy. K rozvinutí obchodu dále dochází po dalších sériích opiových válek (1856-60). V Pekingu dokonce v roce 1862 dochází ke zřízení první legační kanceláře.

V průběhu kalifornské zlaté horečky emigrovala velká spousta Číňanů do Spojených států. Ty se ale právě zotavovaly z občanské války, a tak došlo k šíření značně silných protičínských nálad, které vyvrcholily schválením *Chinese Exclusion Act*

[1] První opiová válka probíhala v letech 1839 až 1842 mezi Spojeným královstvím a Čínou , jejíž příčinou byl spor o legalizaci obchodu s opiem v Číně a otevření čínských přístavů západním obchodníkům

[2] Vesnice ležící severně od Macaa

americkým kongresem v roce 1882. Pod hrozbou uvěznění nebo vyhoštění zakazoval čínským občanům vstup do země na příštích 10 let. Zákaz nicméně trval o 50 let déle.

Oslabenou asijskou zemi se velmoci postupně snažily rozparcelovat. Její postavení se ještě více zhoršilo následkem boxerského povstání, které vypuklo v roce 1899. V jeho rámci Číňané protestovali právě proti pokusům velmocí o podmanění si jejich státu. S těmito snahami nesouhlasily ani Spojené státy. Jejich postoj je zformulován v tzv. Hayově doktríně, v níž je vyjádřen princip zachování stejných možností pro všechny velmoci a vyloučení intervence ve smluvních přístavech. Z tohoto dokumentu vychází tzv. politika otevřených dveří. S tou se ztotožnila většina velmocí a zabránilo se tak narušení čínské integrity. [Veselý 2007: 154-155, 186]

V roce 1911 došlo k pádu císařství a k následnému vzniku republiky pod vládou nacionalistů. Během 1. světové války stanula nová Čína po výzvách prezidenta Woodrow Wilsona na straně Dohody. V průběhu konfliktu přišla o poloostrov Šan-Tung, které Japonsko zabavilo Němcům. Ten jim byl navrácen až po mírové konferenci ve Washingtonu v roce 1921. Sešlo se na ní celkem 9 zemí: Francie, Velká Británie, Itálie, USA, Japonsko, Belgie, Čína, Nizozemí a Portugalsko. Svolána byla k uspořádání poměrů na Dálném východě obecně. Výsledkem dále bylo potvrzení integrity a nezávislosti Číny.

Ve 20. letech došlo ke zformování Komunistické strany Číny, která se spojila s Kuomintangem- Čínskou národní stranou. Jejich spolupráce však neměla dlouhého trvání. Generál Čankajšek, od roku 1925 v čele KMT, ustavil vlastní vládu v Nankingu a spustil masivní čistku Komunistické strany, která tak byla donucena stáhnout se. Spojené státy se staly prvním národem, který nově vzniklou nacionalistickou vládu uznal. Následkem toho v KS naopak zesílily protiamerické nálady. Spojenectví USA a KMT spolu s návštěvou Čankajškovy ženy[3] v USA vyústilo k podepsání smlouvy ukončující exteritorialitu v Číně a umožňující opětovnou imigraci do Spojených států. [US Departement of State: Office of the Historian]

[3] Song Meiling přednesla v roce 1943 před americkým Kongresem řeč, která posílila sympatie mezi oběma zeměmi a Číně bylo posléze slíbeno obnovení suverenity nad územím obsazeným Japonskem.

1.2. Mezi Kuomintangem a Komunisty

Než se tak však stalo, prošly vzájemné vztahy mnohými výkyvy. Příčinou byly především neshody na americké straně, která si potřebovala ujasnit svůj postoj jak ke KMT, tak ke KS. Poté, co zprávy o rostoucím bolševickém vlivu v Číně dorazily do Washingtonu, Američané přirozeně zvýšili zájem o tamní komunistickou stranu. Lidé byli navíc s nacionalistickým režimem stále více nespokojeni a začali se přiklánět k opozici. President Roosevelt počítal se silnou Čínou jako se stabilizačním prvkem Východní Asie. Aby takto mohla fungovat, potřebovala být jednotná. Jako východisko se jevila koalice obou stran.

Na podzim 1944 se vyhlídky na přátelské vztahy mezi KS a Spojenými státy jevily reálnými, v kontrastu se zhoršující se spoluprácí s Čankajškovým režimem. Problémem však i nadále zůstávalo sympatizování KS se Sovětským svazem. Ten však nebyl přesvědčen o řádném čínském vyznávání marxistické teorie a neměl tedy v úmyslu podporovat Maa v boji proti vládě.

Americký velvyslanec v Číně, P. J. Hurley, byl názoru, že je možné vytvořit koalici v čele s Čankajškem, nicméně jeho kolegové toto stanovisko nesdíleli. Obávali se podceňované odhodlanosti komunistů převzít moc a v případě nedostatečné americké podpory v jejich orientaci na Sovětský svaz. [Chern: 1976: 633] Roosevelt však stanul na straně velvyslance, a tak byla americká politika vůči Číně směřována především na reformu nacionalistické vlády, bez jakékoli pomoci komunistům.

Ti v ní však doufali. Snažili se využít americké nespokojenosti s Čankajškovým odmítnutím boje ve válce. V lednu 1945 se sešli Mao, Čou a Roosevelt aby projednali spolupráci mezi americkými a čínskými komunistickými silami, doufajíc ve finanční výpomoc. Žádost však byla zamítnuta. Ani s nástupem H. S. Trumana k moci se americký politický postoj nezměnil, a tak se začal Mao orientovat na Sovětský svaz. Stalin ale v rámci Jaltské konference slíbil uznávat jen nacionalisty výměnou za územní kompenzaci. [Cohen 1980: 171-183]

Po skončení 2. světoví války se opět naplno rozhořely spory mezi KMT a KS, které dovedly Čínu do občanské války. Čínští komunisté začali osvobozovat území obsazené protivníky během války. USA reagovaly finanční a vojenskou podporou Čankajška, ve snaze předhonit opozici v závodech o ovládnutí oblastí. Komunisté v čele s Mao Ce-tungem nakonec získaly převahu nad zprvu silnými nacionalisty, až

1. 10. 1949 došlo k vyhlášení Čínské lidové republiky s Maem na postu prezidenta. Pomohly jim zbraně dodané Sovětským svazem, který tak zradil Smlouvu o přátelství, uzavřenou s nacionalisty z roku 1945. Zároveň získali Komunisté poměrně rozsáhlou podporu obyvatelstva. Čankajšek se vzdal pozice prezidenta a uchýlil se na Taiwan. [Veselý 2007: 368]

Spojené státy vedly jednání s KS ohledně uznání ČLR, nicméně veškeré snahy selhaly, jakmile Mao Ce-tung vyjádřil svůj záměr spolupracovat se Sovětským svazem. Přitom Trumanova administrativa se zdála být přeci jen připravena upustit od podpory nacionalistů, nechat Komunisty převzít Taiwan a dokonce i uznat nově vzniklou republiku. Generál George Marshall, jenž byl jmenován prezidentem Trumanem jeho osobním zástupcem a pověřen vyjednáváním v Číně, odmítl nadále podporovat zuřivou bojechtivost nacionalistů. Vzdal se snah na mírové sjednocení a zastavil jim podporu. Začalo se tedy očekávat vítězství komunistů a představa Číny pod vedením Maa se dle G. F. Kennana již nezdála být hrozbou. Kennan nevěřil, že by se mohla stát natolik silnou zemí, aby šířila svůj vliv i mimo region Východní Asie.

Ke konci občanské války si i Mao začal uvědomovat, že finanční pomoc, kterou by mu mohly USA poskytnout, by mohl využít na obnovu a modernizaci Číny. USA naopak doufaly, že by bylo možné zabránit její sovětizaci. Mao však nebyl schopen potlačit silný odpor vůči Američanům uvnitř strany. Pro USA navíc v té sobě bylo prioritou jednání o vytvoření Severoatlantické aliance a zotavení Evropy. Ty tak místo toho obnovily pomoci Čankajškovi. Ten ale odmítl poslouchat vojenské rady ze strany USA a jeho režim tak stále více kolaboval, až se jeho konec nepodařilo odvrátit.

Mezi Americkými politiky panovaly rovněž neshody ohledně ostrova Formosa, tedy Taiwanu. Na ostrov byla vyslána flotila, aniž by byl odhalen důvod její přítomnosti. Měla být využita k balancování sil v oblasti. Generál D. MacArthur však bez povolení Pentagonu odletěl do Taipei, kde se setkal s Čankajškem a přislíbil mu spolupráci, čímž posílil Maovy obavy, že Spojené státy snaží využít právě eskalující korejský konflikt k obnově nacionalistického režimu na pevnině. [Cohen 1980: 209]

1.3. Od Korejské války ke Kennedymu

Jakékoli naděje na normalizaci vztahů USA a ČLR vymizely poté, co proti sobě obě země stanuly v Korejské válce, která začala v roce 1950. Odpovědí na Sověty podporovaný vpád Severokorejců do Jižní Korey bylo jejich zatlačení vojsky OSN[4] zpět za 38. rovnoběžku. Generál MacArthur nedbal varování z čínské strany, že pokud dojde k jejímu překročení, zapojí se do konfliktu. Domníval se totiž, že se neodváží, a pokud ano, jednoduše jí porazí. Čína však, ve snaze zabránit porážce ideologicky příbuzného režimu Severní Korey, zapojila do války na jeden milion svých vojáků a jednotky OSN se tak ocitly opět za rovnoběžkou.

USA prosadily v OSN označení Číny za agresora, uvažovaly o vedení války na čínském území a dokonce i o použití atomové bomby. Tento návrh se však setkal s velkou nelibostí mezinárodního společenství. To se obávalo případného protiútoku se strany SSSR[5]. Pro jistotu však byly vyslány jednotky na Taiwan a do Taiwanského průlivu, aby zabránily případné čínské agresi.

Příměří se podařilo uzavřít až v roce 1953. Výsledkem konfliktu bylo posílení přítomnosti amerických jednotek v regionu a v ČLR tak zesílily americké antipatie. McCarthismus a politika zadržování komunismu USA přiměly členské státy OSN k hlasování proti zastoupení Číny pekingským režimem v Organizaci. Začala být vyhlašována obchodní omezení, k nimž se připojily na americký návrh i další státy a úplná izolace Číny ze strany USA.

Na Ženevské konferenci v roce 1954, kde se jednalo o korejské situaci a Indočíně, si ministr zahraničí J. F. Dulles dokonce odmítl potřást rukou s čínským premiérem Čou En-lajem. I přes tuto urážku se však odstartovala tradice občasných setkání mezi velvyslanci obou zemí a staly se tak jediným oficiálním spojením daných států v padesátých a šedesátých letech nejprve v Ženevě, kterou později vystřídala Varšava. Jejich vzájemné styky byly v oblasti narušované především bojůvkami v Taiwanském průlivu, který se ČLR pokoušela několikrát ostrov napadnout. [US Departement of State: Office of the Historian]

[4] Organizace přijala z podnětu USA rezoluci označující Severní Koreu za agresora a vyzvala ji ke stažení svých vojsk

[5] USA provedly první úspěšný jaderný test v roce 1945, Sovětský svaz o 4 roky později

Eisenhowerova administrativa pokračovala v obkličování Číny tím, že urychleně podepisovala smlouvy o obraně s asijskými státy, které neuznávaly komunismus, například s Pákistánem, Thajskem, Jižní Koreou i s režimem na Taiwanu. [Cohen 1980:222] Tomu se podařilo s americkou pomocí dosáhnout během šedesátých let obrovské ekonomické prosperity, demonstrovanou pro názornost třeba druhou nejvyšší životní úrovní v Asii. Tím se ovšem ještě více snížily jakékoli šance na sjednocení obou Čín.

Po úspěších sovětského kosmického programu byl Mao přesvědčen o počínající převaze Východu a vyzval Sovětský svaz a ostatní nepřátele imperialismu k akci. Nicméně umírněný Chruščovův režim (nahradil ve funkci Stalina po jeho smrti v roce 1953) ho dovedl k prohlášení, že již SSSR nebude dále následovat a dá se vlastní cestou. Dulles, stále více nespokojený s Čankajškovým vedením mu odmítl nadále pomáhat. Začal dokonce uvažovat i o uznání ČLR, tedy o politice dvou Čín- o jedné velké, pod vedením Komunistů a o druhé, menší, s Čankajškem v čele. Což však rozčílilo jak Taipei, tak i Peking a Dulles raději přenechal problém svým nástupcům.

Administrativa nového prezidenta J. F. Kennedyho stála před otázkou, kterou asijskou zemi upřednostnit- Čínu nebo Sovětský svaz? Oba komunistické státy se začaly ideologicky oddalovat, rozdíly mezi nimi rostly. Zlepšení vztahů s jednou zemí by však znamenalo zhoršení spolupráce s druhou. SSSR byl jediným národem schopným ohrozit Spojené státy, Chruščov byl zase na rozdíl od Maa přístupnější. Výsledkem nakonec byla orientace na zmírnění americko-sovětského napětí.

Dvě události ke konci roku 1962 ještě více podkopaly snahy o normalizaci vztahů s Pekingem. První byla Karibská krize, kdy svět balancoval na pokraji jaderné války. Kennedy měl informace od sovětského ambasadora v Moskvě, že Chruščov byl ke svému jednání dotlačen svými nepřáteli v Kremlu ve spojenectví s Číňany. Mao posléze navíc odsoudil svůj sovětský protějšek za zbabělé stažení raket. [Cohen 1980: 233] Druhou byl útok Číňanů na Indii během podzimu, jejíž záminkou byl spor o hranice[6]. Čínská agresivita a bojechtivost Američany vyděsily. Kennedy však zemřel dříve, než stihl cokoli změnit. Nově nastupující prezident L. B. Johnson sliboval nový, svěží přístup a ohlásil ochotu Spojených států koexistovat vedle Maovy Číny.

[6] Příčinou byl spíše fakt, že po tibetském povstání v roce 1959 poskytla Indie azyl Dalajlámovi.

Zprvu čistě obchodní vztahy, které země v 18. století navázaly, se postupem času rozvinuly a prošly mnoha formami. Poté, co Čína přestala být císařstvím a v její vnitřní politice se objevily dva hlavní aktéři- Kuomintang a Komunistická strana, počala se měnit povaha vztahu mezi zeměmi. Od té doby byly Spojené státy stále nuceny si vybírat, komu vyjádřit svou podporu, navíc s ohledem na probíhající válečné konflikty, či později v souvislosti s poválečným uspořádáním světa. V období Studené války se stal dalším určujícím prvkem Sovětský svaz a následné snahy všech tří aktérů vybalancovat vzájemné styky. Toto nejasné, stále se měnící rozložení sil se přesunulo i do dalšího období.

2. Mezinárodní a vnitřní předpoklady normalizace americko-čínských vztahů

Čínsko-americké vztahy se v 60. letech nacházely v bezvýchodné situaci. Politické úvahy o vzájemném sblížení stěžovala celá řada faktorů- válka ve Vietnamu, ve které Washington a Peking podporovaly opačné strany, vnitropolitické ničivé reformy prováděné Mao Ce-tungem v Číně, role Sovětského svazu, ale i tak základní věc, jako odlišný politický systém a ideologie.

2.1. Vliv politického uspořádání

Jak politické systémy jednotlivých zemí ovlivňují vzájemné vztahy? Je nutné si uvědomit, že proti sobě stanuly politicky i ideologicky opačné celky. Dále, čínská politika vůči americkému protějšku byla prováděna malou skupinou politiků, prezidentem a premiérem, kdežto na druhé straně rozhodovalo mnohem více aktérů. Proto se politika Číny nemohla před rokem 1976[7] příliš proměňovat. Druhou skupinou, která v Číně rozhodovala, byli úředníci na ministerské úrovni v rámci Oddělení pro americké záležitosti na Ministerstvu zahraničních věcí, kteří se na tvorbě politiky k USA podílely spíše na obchodní úrovni. Specialisté na americké záležitosti spolu s vládními think-tanky vystupovaly spíše jen jako poradní orgán. Čínská politika ohledně USA tedy byla ovlivněna byrokraty a analisty, rozhodnutí však byla přijímána na nejvyšší politické úrovni. Na veřejném mínění téměř nezáleželo, tisk byl cenzurovaný. [Shambaugh 1994: 213]

Na straně Spojených států byla tvorba politiky vůči Číně zdrojem napětí. Spory se objevovaly mezi Ministerstvy financí, obrany, obchodu, Národní bezpečnostní radou, až musel někdy zasahovat prezident. Nicméně Čína nebyla vždy ve středu pozornosti prezidentského úřadu. S každou novou administrativou přicházely i odlišné postoje. Do vedení politiky sbližování bylo zapojeno i několik odborníků na Čínu, ti však nevystupovali vzhledem k měnícímu se politickému vedení příliš jednotně. Důležití byli i aktéři soukromého sektoru. Například automobilový závod Ford se stavěl za podporu rozvoje vzájemných vztahů, a to především z obchodních důvodů. Americká média

[7] V lednu zemřel Čou En-laj, v září potom Mao Ce-tung

zprostředkovala veřejnosti srozumitelný obraz asijského státu. Na rozdíl od čínské strany byla ta americká silně formována mnohými vlivy. Tato pluralita vytvářela prostředí náchylné ke vzniku neshod. [Shambaugh 1994: 213- 216]

Změny v celosvětovém rozložení sil opakovaně ovlivňovaly americko-čínské vztahy. Těsná bipolarita v 50. a 60. letech znemožnila jejich vývoj, od roku 1969 se hlavní proměnnou mající na ně vliv stal Sovětský svaz. Vztahy kolísaly od jednoho extrému ke druhému- od války k intenzivní spolupráci- a jen těžko hledaly trvalejší rovnováhu.

2.2. Velký skok a Kulturní revoluce v Číně

Mao v letech 1958 až 1960 zorganizoval tzv. Velký skok, jenž stál život několik miliónů lidí. Původním cílem bylo posílit čínské hospodářství. Vlivem konfucianismu je pro Čínu typický vysoký power distance index[8], neboli vzdálenost k moci. Takovou společnost charakterizuje silní hierarchizace, přirozená nerovnost a vnímání nadřízené autority jako boha. Státní představitelé měli tedy nad obyvatelstvem velikou moc a jednoduše je přesvědčovali. Lid Maovi důvěřoval, poslouchal ho a umožnil mu provést jeho drastické reformy.

Napodobování stalinistického modelu, který byl pro čínské podmínky nevhodný, se Číně příliš nevyplatilo. Sužovala ji vysoká nezaměstnanost, zadluženost, nízká produktivita zemědělství kontrastující s rostoucí populací. Mao se tedy zaměřil na venkov, odstartoval kolektivizaci, mobilizaci pracovních sil, umělé přerozdělování a způsobil tím zhroucení hospodářství. Téměř třicet milionů lidí se stalo oběťmi hladomoru. [Fairbank 1998: 409] Nespokojení byli i politici, na což Mao reagoval rozsáhlou stranickou čistkou.

V roce 1966 odstartoval v Číně další změny, tentokrát tzv. Velkou kulturní proletářskou revoluci. Ta měla za cíl upevnit jeho oslabenou pozici. Probíhala tedy také skrze stranické čistky. Oficiálním cílem bylo zničení dosavadní politické struktury a nastolení rovnostářské společnosti. Zfanatizované Rudé gardy decimovaly obyvatelstvo, ničily ale i umělecká díla či historické památky. Výsledkem byly opět milióny mrtvých, ale i kulturní ztráty a totálně paralyzovaná ekonomika. Američané byli přesvědčeni, že

[8] Kulturní dimenze nizozemského vědce Geerta Hofstedeho, který zkoumal rozdíly a interakce mezi různými kulturami

kulturní proletářská revoluce má svůj základ v posedlosti ideologickou čistotou. Jejich povaze se zdála cizí a silně je zneklidňovala. [Kissinger 2006: 633]

2.3. Sovětsko-čínská roztržka

Stalin se již v minulosti obával, aby mu v komunistické Číně nevyrostl příliš velký konkurent. Na rozdíl od ostatních sovětských satelitů jim totiž tamní KS nevděčila za zprostředkování nástupu k moci. Po smrti vůdce SSSR a nástupu reformistického Chruščova, se Mao začal domnívat, že by dalším „Stalinem" mohl být právě on. A tak začala sovětsko-čínská roztržka, jejíž prvotní záminkou se stalo Chruščovovo odmítnutí poskytnout Pekingu jaderné zbraně. Ten je nicméně v roce 1964 nakonec sám úspěšně odzkoušel. Vztahy se ochlazovaly a země se ideologicky oddalovaly.

Mao zásadně nesouhlasil s kritikou kultu osobnosti, se kterým přišel v roce 1956 Chruščov. Nebyl pro něj dostatečně vyhraněný a oddaný marxista. Sovětský lídr naopak silně kritizoval Velký skok a ukončil sovětskou pomoc Číně. Vzájemné výhrady čelních představitelů obou zemí se stupňovaly, až Mao označil Sovětský svaz za svého úhlavního nepřítele a za spojence Západu. Začal si dokonce nárokovat území na soutoku řek Ussuri a Amur. Číňané v březnu 1969 obsadili sporný ostrov Damanskij, na což Sověti odpověděli tvrdým protiútokem a to nejen zde, ale i na dalších místech podél sovětsko-čínské hranice. Rozrůstající konflikt zmírnila schůzka obou zemí, názorové neshody ale panovaly i nadále. Tato situace však vytvořila prostor pro severoamerickou diplomatickou iniciativu. [Nálevka 2005: 71]

Této situace mohli Američané využít, vylepšit své vztahy s Pekingem a naopak zatlačit na Moskvu a donutit ji k poskytnutí určitých ústupků. Mírně zlepšující se tendence vzájemných postojů se začaly objevovat po změně garnitury v Moskvě. Reformního Chruščova vystřídal konzervativnější L. I. Brežněv, který stál za invazí sovětských vojsk do Československa a následným vyhlášením Brežněvovy doktríny omezené suverenity i na pozadí zmíněné sovětsko-čínské roztržky. Čína se Sovětského svazu začala obávat a mohla hledat protiváhu ve Spojených státech, jejichž spojení by znamenalo významné přerozdělení moci proti Sovětům. [Shambaugh 1994:198] Dále si uvědomovaly možné posílení své pozice, obzvláště pak v Asii. Vzájemné sbližování by posílilo také Čínu, a to nejen regionálně, ale začalo na ní být nahlíženo jako na světovou velmoc.

Nicméně ta žádné známky o možnou spolupráci nejevila. I kdyby byl opak pravdou a SSSR se cítil v nebezpečí, mohl vyhrožovat represemi a jelikož USA, namáhané vietnamským konfliktem, mohly jen těžko nabídnout Číně podporu, pravděpodobně by sovětské výhružky zabraly. Sovětský svaz by se ještě více vyhranil vůči Západu a posílil pro jistotu svou vojenskou pozici. Veškeré pokusy o uvolnění napětí by tak ztroskotaly. [Gelber 2007: 691] Zlepšování poměrů mezi Washingtonem a Pekingem doprovázela zároveň politika zmírňování napětí s Moskvou. Vytvořil se tzv. strategický trojúhelník.

2.4. Válka ve Vietnamu a její dopady

Spojené státy se, v rámci politiky zadržování komunismu, začaly stále více angažovat do vietnamského konfliktu poté, co z něj odstoupila Francie a Eisenhowerova administrativa převzala správu nad jihovietnamským územím. Plně se do války USA zapojily po tzv. Tonkinském incidentu[9], začaly bombardovat sever Vietnamu a na jih země poslaly své jednotky. Prezident Johnson se obával tzv. teorie domina o šíření komunismu po celé Asii, před jejím přílišným přeceňováním ho však varovala sama CIA.

USA se v boji s partyzánskými jednotkami, znajícími dobře tamní terén příliš nedařilo, bály se zapojení SSSR a Číny, která Severovietnamce podporovala. Rostla vojenská přítomnost Američanů, aniž by bylo dosaženo úspěchu. Rostl i odpor celosvětové veřejnosti k válce. O snížení počtu vojáků vážně uvažoval již Johnson (váhavost ho stála prezidentské křeslo), došlo k němu však až za nového prezidenta Nixona. Válka byla ukončena po dlouhých jednáních v roce 1973. Pro USA tento konflikt znamenal vojenskou i politickou porážku. Ve společnosti vyvolala tzv. vietnamský syndrom, jehož důsledkem byl pokles důvěry v americkou politiku a oslabení její rozhodnosti v zahraničí. [Veselý 2007: 408-409] Spojené státy stála tato válka 150 miliard dollarů a 57 000 životů amerických vojáků. [Nálevka 2005: 149]

[9] Severovietnamské lodě měly údajně v Tonkinském zálivu napadnout americké torpédoborce monitorující pobřeží

Čína, která podporovala protivníka, rozhodně tolik neztratila. Zvažovala však, zda může přítomnost Američanů ve Vietnamu ohrozit její bezpečnost. Nad míru ji ovšem zaměstnávaly vnitřní problémy, a tak nijak nereagovala a spíše se uzavřela do sebe. USA byly příliš vyčerpané válkou, než aby se snažily iniciovat nové rozhovory s Čínou.

Až Čou En-laj se v listopadu 1968 odhodlal k oslovení nově zvoleného Nixona. Velel však zahraniční politice, nikoli domácí, plánovaná schůzka tak byla bez jeho vědomí zrušena. Nicméně právě Nixonova administrativa začala postupně sama signalizovat pokus o vylepšení vztahů s Pekingem. Nixon přišel do Bílého domu s ucelenou vizí změn zahraniční politiky USA. Vycházel z toho, že na konci 2. světové války vyráběly USA polovinu světového zboží, nyní však již existovalo 5 mocenských center ve světové ekonomice, což je situace, která vyžaduje novou strategii. Novými ekonomickými centry se staly Západní Evropa, Japonsko, Sovětský svaz plus Čína. Zdůraznil ve svém projevu, že po období konfrontace vstupují USA do éry vyjednávání. Už nebylo nejdůležitější zadržování komunismu, ale nalezení způsobu, jak spolu mohou USA s jejich spojenci přežít. Bipolární konflikt měla nahradit klasická hra mocenské rovnováhy. Výsledkem byl podpis smlouvy SALT I a Smlouvy o omezení systémů protiraketové obrany (ABM), ale také vyjednávání s Čínskou lidovou republikou. [Krejčí 2009:190]

V rámci vytváření strategického trojúhelníku a sbližování USA a ČLR bylo ze strany Američanů provedeno několik vstřícných kroků, aby naznačili změnu svého postoje. V roce 1969 tak došlo k uvolnění cestovních a obchodních omezení, z Taiwanského průlivu bylo staženo loďstvo. [Gelber 1970: 689] Z Pekingu však nepřišla žádná odpověď. Za pozitivní odezvu se dá považovat až sjezd čínské komunistické strany v dubnu 1969, na kterém již USA nebyly označeny za hlavního nepřítele, tak jak tomu bylo doposud. Americký velvyslanec v Polsku se navíc tolik snažil přesvědčit svůj čínský protějšek o opětovném zahájení rozhovorů, až se nakonec dočkal kladné odpovědi a konverzace na velvyslanecké úrovni mohly znovu začít. [Kissinger 1997:756]

Na americko-čínské vztahy působila celá řada faktorů. Bylo zapotřebí určitého vnitřního vývoje na obou stranách, ale i změn na poli světovém. V průběhu čínské kulturní revoluce byly odvolání všichni čínští velvyslanci domů, a tak mezi USA a ČLR nezůstaly žádné diplomatické styky. Země ztratila milióny obyvatel a zůstala po

Maových zásazích zcela zdecimována a slabá. Po konfliktu na řece Ussuri tedy hrozila mezinárodní krize. Čína pod sovětskou nadvládou by nevěstila nic dobrého. USA mezitím bojovaly ve válce ve Vietnamu. Účast v dalším konfliktu, jejímž účastníkem by navíc byl jadernými zbraněmi vybavený Sovětský svaz, ale i Čína nepřicházela v úvahu. Rozpoutalo se tedy budování strategického trojúhelníku, který znamenal průlom v mezinárodních vztazích.

3.Průběh normalizace vzájemných vztahů během 70. let 20. století

Sedmdesátá léta jsou v budování diplomatických styků mezi Pekingem a Washingtonem zásadní. Konečně došlo po několika dekádách napjatých vztahů k jejich k normalizaci a k navázání diplomatických styků. Než se tak však stalo, proběhla řada mezistátních návštěv a spousty náročných jednání.

3.1. Zahraniční kanály

Celkem jich přes zahraniční kanály proběhlo 136. [Kissinger 2006: 633] Hlavním bodem jednání ve Varšavě mezi americkým velvyslancem Walterem Stoesselem a čínským chargé d´affaires byl Taiwan. Každého jednání se účastnil ještě prostředník, který měl u sebe text prohlášení země, jenž byl předem schválen a následně prezentován druhé straně. Na další schůzce pak byly přečteny odpovědi. Takovéto rozhovory zabíraly spousty času a k ničemu nevedly. Až v lednu 1970 se do obou prohlášení dostal nezávisle na sobě identický návrh přesunutí jednání na vyšší úroveň. Další setkání se však mohlo konat až za měsíc, a tak se začal hledat i jiný kanál umožňující rychlejší komunikaci. Poslední kolo varšavských jednání přineslo souhlas s vysláním amerického emisara do Pekingu. Poté se rozhovory přesunuly po dlouhé pauze do Pákistánu.

Během oslav 25. výročí od vzniku OSN se ve Washingtonu setkal Nixon s pákistánským prezidentem Jahjá Chánem, kterého čekala cesta do Pekingu. Nixon mu sdělil, že je připraven tajně vyslat do ČLR vysokého emisara. Chtěl se tak vyhnout ministerskému byrokratickému popotahování. Stejné sdělení předal i představiteli Rumunska, Nicolai Ceauşescovi. Přes amerického velvyslance v Pákistánu se ke Kissingerovi dostala tajná zpráva od Čou En-laje, ve které vyjadřoval souhlas s návštěvou. Přes rumunský kanál dokonce přišla zpráva od samotného Maa, který připouštěl prezidentskou návštěvu. [Kissinger 2006: 646]

Před koncem roku 1970 byl Mao přesvědčen, že Spojené státy by mu mohly být užitečným spojencem proti Sovětskému svazu, a tak poslal Nixonovy jasný signál o jeho záměrech. Americkému novináři Edgaru Snowovi, sdělil, že by s ním rád promluvil a uvítal jeho návštěvu, ať už jako turisty nebo prezidenta. [Song 2006:205]

Stále však přetrvával problém jedné či dvou Čín. Až Čou En-laj přišel s novým přístupem- „jedna Čína,ale později“ [Cohen 1980:242] Tedy takové pojetí, při kterém o osudu Taiwanu rozhodne mírovou cestou sama Čína někdy v budoucnu, na což oba státy přistoupily.

V oficiální Zprávě o zahraniční politice amerického prezidenta v února 1971 byl poprvé použit název Čínská lidová republika, čehož si samozřejmě všimla i čínská strana. Reagovala slovy: „Peking také poslal svůj pingpongový tým na mezinárodní turnaj do Japonska, což je první takový krok během několika posledních let.“ [Kissinger 2006: 655] Význam tohoto zdánlivě nepodstatného sdělení se ukázal o několik dní později.

3.2. Pingpongová diplomacie

Na jaře 1971 probíhal v japonské Nagoje světový šampionát ve stolním tenise. Během turnaje jeden z amerických hráčů zmeškal svůj týmový autobus. Zamával na něj však hráč reprezentující Čínu a pozval ho do jejich autobusu. Šlo sice jen o spontánní a přátelské gesto, na Maa ovšem mělo silný účinek. Rozhodl se pozvat tým amerických hráčů ping pongu do Číny. V Pekingu je přijal sám Čou, aby tím dal najevo nový a pozitivní vývoj vztahů s Američany.

Tato návštěva dala posléze název celému procesu normalizace americko-čínských vztahů, který bývá označován jako tzv. pingpongová diplomacie. Od dob komunistické revoluce v roce 1949 žádná skupina z USA čínskou pevninu nenavštívila. Vzhledem k tomu, že země měly mezi sebou přerušené diplomatické styky, museli hráči požádat o povolení. Prezident Nixon s návštěvou souhlasil pod podmínkou, že se setkání nesmí účastnit nikdo z vlády USA. [Song 2006: 222] Čínští hráči, patřící ke světové špičce, museli dávat pozor, aby méně talentované americké hráče příliš neztrapnili a nezpůsobili tak faux pas či nenarušili politické plány jejich státních představitelů, o kterých možná ani netušili. Pro svět však bylo toto utkání týmů z opačných konců tabulky jasným signálem, že je připravena půda pro další krok ke sblížení.

Přes pákistánský kanál dorazila zpráva od Čoua, ve které navrhuje přímé jednání v Pekingu. Po dlouhém vybírání byl emisarem, který pojede do Pekingu, zvolen Henry Kissinger. Ten se během své návštěvy v Pákistánu omluvil ze slavnostních ceremoniálů ze zdravotních důvodů a místo toho tajně podnikl návštěvu Pekingu. V čínském hlavním

městě oznámil, že americký prezident je připraven navázat normální vztahy mezi těmito dvěma zeměmi. Prezident Nixon poté oficiálně 15. července 1971 prohlásil, že jeho poradce Kissinger se právě vrátil z návštěvy Pekingu, a že během příštího roku navštíví zemi i on sám.

V rámci své návštěvy Kissinger vedl několik rozhovorů s Čou En-lajem, jejichž úkolem bylo budování důvěry a pochopení základních cílů obou stran. Taktikou preventivních ústupků oba politici dospěli ke společné zprávě. Tu později přečetl veřejně Nixon. Strategie vyjednávání, kterou zvolili, se vyznačuje jednoznačným určením stanoviska, ze kterého se již později neustupuje a posléze se lépe hají. [Kissinger 2006: 693] Bylo také zvoleno další kontaktní místo pro budoucnost- Paříž.

Během srpna a září USA obrátily v otázce zastoupení ČLR v OSN začaly jej prosazovat. Zároveň však chtěly zachovat křeslo i pro Taiwan, což se jim ale nepodařilo prosadit, a tak byl Taipei nahrazen Pekingem.

Další Kissingerova cesta do Pekingu, jejímž cílem bylo připravit podmínky pro prezidentovu návštěvu, následovala v říjnu. Během návštěvy ho přijal opět sám Čou En-laj a společně připravovali komuniké, které později vešlo ve známost pod názvem Šanghajské. Jednání kolem něj se ukázala být velmi vyčerpávající. Číňané nicméně dávali po celou dobu návštěvy jasně najevo, že Američané jsou pro ně důležití a chovali se velmi přátelsky.

Tradiční či klasická diplomacie, obvykle bilaterální, zahrnuje lineární komunikaci mezi dvěma zúčastněnými stranami týkající se jejich vztahů. Národní představitelé vyjednají sami. Je možné jí charakterizovat jako řízení vztahů na bázi stát-stát cestou formálně akreditovaných misí. [Berridge 2002:105] Využívá se především v rámci zahraniční politiky státu a odehrává se na úrovni výkonné moci.

Zvláštní druh diplomacie představuje veřejná diplomacie. Ta je nadnárodním procesem, do kterého aktivně zapojuje veřejnost. Jedná se o činnost, která je zaměřená na utváření a ovlivňování pozitivních představ o státu, hodnotách a činnostech, které reprezentuje mezi zahraniční veřejností. Prostředkem k dosažení žádoucího cíle je pravdivá komunikace se zahraniční veřejností, prováděná v součinnosti státního aparátu i soukromých subjektů. [Peterková 2008:13]

Její součástí je i diplomacie kulturní či sportovní v podobě prezentace a posilování dobré image státu prostřednictvím kulturních aktivit či sportovních utkání, čehož bylo využito pro otevření cesty k normalizaci americko-čínských vztahů. [Veselý 2009: 22]

3.3. Nixonova návštěva Pekingu a její výsledky

V únoru 1972 letěl Nixon do Pekingu a osobně se setkal s Mao Ce-tungem. Na konci jeho návštěvy vydaly společné komuniké, tzv. Šanghajské (během své cesty navštívil Hanhzhou a Šanghaj). Za hlavní překážku dalšího rozvoje jejich vztahů byl označen Taiwan. Spojené státy se zavázaly ke stažení sil ostrova. Měly však s Taipeiem od roku 1954 podepsanou smlouvu o jeho ochraně, vybudovaly si s ním mnohamiliónové obchody a ani veřejnosti se nelíbilo, že by jej měla země nechat napospas Číně. Nicméně Nixon byl odhodlán smlouvu vypovědět v domnění, že Taiwan je již dost silný a může se bránit. Došlo k uznání zásady jedné Číny. Země se v komuniké dále dohodly na respektování vzájemných sociálních, ekonomických a politických odlišností.

Společný dokument ještě obsahoval:

- pokrok v normalizaci vztahů mezi Čínou a USA je v zájmu všech zemí
- obě strany si přejí snížit nebezpečí mezinárodních vojenských konfliktů
- ani jedna strana by neměla usilovat o hegemonii v asijsko-pacifické oblasti
- žádná z nich není ochotna jednat v zastoupení nějaké třetí strany nebo uzavírat dohody s druhou stranou, které by byly namířené proti jiným státům [Joint Communique of the United States of America and the People's Republic of China (Shanghai Communique),čl. 9, 28. 2. 1972]

Číňané v roce 1973 souhlasili se zbudováním styčných kanceláří. Pozici velvyslanců zastávali význační američtí politici, jako například David Bruce, George H.W. Bush, Thomas Gates. či Leonard Woodcock. [Background note: China, U.S. Departement of State] Normalizaci však zasáhla aféra Watergate[10]. Nixon, snažící se získat podporu konzervativního Kongresu, který byl velkým příznivcem Čankjaškova režimu, tak musel raději zrušení smlouvy s Taiwanem odložit.

[10] Aféra, během které se republikáni pokusili umístit odposlechy do demokratických kanceláří a která připravila o křeslo Nixona, jenž sám raději odstoupil, aby se vyhnul impeachmentu

Jeho nástupce Ford pokračoval ve spolupráci s Kissingerem na postu ministra zahraničních věcí a tedy i v normalizaci. Ale i on, Ford, uznání ČLR dlouze zvažoval. Číně se nelíbilo, že Američané s vypovězením smlouvy tolik otálejí. Navíc se jim nelíbily Kissingerovy pokusy o ohřátí vztahů se Sověty. Během jeho cesty po Pekingu na podzim 1974 mu to dal odměřeným přístupem dostatečně najevo Teng Siao-pching[11], nový partner pro vyjednávání v Číně. V průběhu setkání Forda s Maem v Pekingu, mu stárnoucí čínský vůdce naznačil, že v jejich vztazích se toho příliš neděje, že větší starosti mu dělá vnitropolitická situace. [Kissinger 2002:703, 721]

V zemi se totiž rozhořely ještě spory o nástupnictví. Mao byl tehdy již velmi slabý a Čou onemocněl rakovinou. Čou se snažil prosadit Teng Siao-pchinga, odporovala mu však Maova žena v čele radikálů. Do roku 1976 tak neměly americko-čínské vztahy šanci se vyvíjet, v důsledku vnitropolitických potíží v obou zemích.

3.4. Cesta k navázání plných diplomatických styků

V Číně tzv. gang čtyř, sdružující radikály, blokoval nástup Tenga k moci a snažil se vyvolat proti němu a dalším stoupencům Čoua čistku. Situace se vyřešila až Maovou smrtí v září 1976. Země se dostala pod kontrolu pokračovatelů politiky narýsované Čouem a vykročila tak opět směrem k vylepšení vztahů se Západem. Ve Spojených státech se v lednu 1977 dostal k moci J. E. Carter. Prohlásil však, že tato problematika není v jeho prvním volebním období prioritou.

To ovšem neplatilo pro Tenga. Stárnul a obával se expandujícího Sovětského svazu, nehodlal tedy čekat. Rozhodl se raději obětovat Taiwan, ale příliš nespěchat na jeho vyklizení. Carterova administrativa na takovou nabídku rychle zareagovala- do Pekingu byl vyslán bezpečnostní poradce prezidenta Zbigniew Brzezinski. Po měsících vyjednávání prezident v prosinci 1978 oznámil, že je ochoten uznat komunistický režim v v Pekingu za vládu Číny spíše, než Čankajškův režim na Taiwanu. Teng během své cesty do Washingtonu ujistil veřejnost, že připojení ostrova k proběhne v míru. [Cohen 1980: 245 - 249]

[11] Podílel se na určování politického vývoje v zemi až do své smrti v roce 1997, nezastával však žádnou z vyšších funkcí ve státě. Byl členem Politbyra, od roku 1981 předsedou Komise pro vojenské záležitosti ÚV KS Číny, od roku 1983 předsedou Státní komise pro vojenské záležitosti. O 6 let později odešel formálně na odpočinek.

1. ledna 1979 Spojené státy uznaly vládu Čínské lidové republiky, 30 let poté, co se dostala k moci, a povýšily své styčné kanceláře na velvyslanectví. Ve Společném komuniké o navázání diplomatických styků Spojené státy potvrdily zásadu jediné Číny, jejíž je Taiwan součástí. Peking vzal na vědomí, že Američané budou i nadále s ostrovem udržovat obchodní, kulturní a i další styky. [Joint Communique on the Establishment of Diplomatic Relations Between the People's Republic of China and the United States of America, 1. 1. 1979]

Během března 1979 americký Kongres schválil dokument Taiwan Relations Act, který definuje postavení USA k ostrovu. Přerušily diplomatické styky s Taiwanem a vypověděly Smlouvu o vzájemné pomoci. Zdůraznily však, že si i nadále přejí zachovat blízké a přátelské vztahy a pokračovat v zásobování ho zbraněmi. Ty měly za úkol sloužit jen k obraně a k udržení jeho obranyschopnosti. Rozhodnutí o budoucnosti ostrova jinými, než mírovými prostředky, zahrnující bojkoty nebo embarga, by představovalo ohrožení míru Západu a způsobilo by Spojeným státům silné znepokojení. Styky na úrovni velvyslanectví nahradil the American Institute of Taiwan. [Taiwan Relations Act, sekce 2, 3, 6; 29.3. 1979]

Zahraniční politika prezidentů Nixona a Forda, jejichž poradcem byl Kissinger, vyvolala ostré spory na domácí americké politické scéně. V souhrnu výtky směřovaly k tvrzení, že jejich politika byla příliš defenzivní, že šlo o pouhé vytváření jakési harmonie. Vytvořily se tři zdroje kritiky jejich politiky. Prvním je liberální křídlo, které jim vyčítá, že opustili mravní závazky vlastní USA a zapomněli na lidská práva při jednání s ČLR. Další, konzervativní proud, zdůrazňuje, že uvolňování znamenalo uznání komunistického režimu v některých státech. Kissinger sám se obhajuje, že v jeho pojetí se nejednalo o politiků ústupků, ale o realistický pohled na změny. [Krejčí 2009:190] Ať má pravdu kterýkoli z nich, jedno je jasné: ohřátí vztahů mezi Pekingem a Washingtonem bylo zcela zásadní.

4. Vliv normalizace americko-čínských vztahů na mezinárodní vztahy

4.1. Reakce na normalizaci a její výsledky

Zpráva o Nixonově návštěvě Číny způsobila ve světě rozruch. V Čínské lidové republice se sbližováním nesouhlasila skupina kolem vedoucího armády Lin Biao, ten však záhy zemřel během leteckého neštěstí. Ve Spojených státech pobouřil některé anti-komunisty, veřejné mínění prezidentovu cestu přijalo kladně. Jejich evropští spojenci, spolu s Kanadou, byli s vývojem situace spokojeni, zvláště s ohledem na to, že většina z nich ČLR již uznávala. Naopak Japonsko se začalo obávat, že na ně USA zanevřou. [Schulzinger 1995: 297] Jižní Korea a Jižní Vietnam se taktéž strachovaly z ukončení spolupráce a zastavení pomoci při jejich ochraně před komunistickými nepřáteli. Museli tak být pravidelně ujišťovány, že jim nic podobného nehrozí.

V Pákistánu, který pomohl zprostředkovat setkání Kissingera s Číňany, sklidila zpráva vřelé ohlasy. Po vyhlášení samostatnosti a odtržení Bangladéše v roce 1971 si ovšem žádal něco na oplátku, a tak v bojích s Indií[12] stanuly USA, na rozdíl od svých západních spojenců, po boku Pákistánu. [US Departement of State: Office of the Historian]

Sovětský svaz se cítil silně znepokojen- jeho úhlavní nepřátelé vyřešily své neshody a navázaly styky. Jakmile byl ohlášen průlom v těchto vztazích, změnil se model mezinárodních vztahů. Sovětský svaz musel najednou čelit dvěma výzvám- NATO na Západě a Číně na Východě. Nejlepší možností pro něj bylo zmírnit napětí ve stycích s USA. Brežněv se dokonce obrátil na Nixona s návrhem vytvořit koalici proti Číně. Kreml pozval Nixona do Moskvy ihned poté, co navštívil Peking. [Kissinger 1997: 763] Žádné vytváření koalice se však nekonalo. Jen se ukázalo, že americkým státníkům jejich záměr, změnit světové rozložení sil, vyšel.

Sblížení se Spojenými státy bylo pro Čínu velmi přínosné a zvýšilo její bezpečnost po zbytek studené války. Naopak USA z navázání vztahů příliš nevytěžily.

[12] Obrovské množství uprchlíků z Bangladéše nekontrolovatelně odcházelo do Indie. Ta se po bezúspěšných žádostech o uklidnění situace rozhodla pro vojenský zásah.

Čína totiž na počátku 70. let stále podporovala Severovietnamce a Rudé Khmery v Kambodži. Také ekonomické výhody se Američanům dostavovaly jen pomalu. Trvalo dlouhá léta než se americkým výrobkům podařilo proniknout na čínský trh. Na Taiwanu navíc došlo k antiamerickému povstání.

Zaostávající Čína měla před sebou čtyři směry modernizace, a to v zemědělství, v průmyslu, ve vědě a v armádě. Ta byla obzvláště slabá, Američané tedy svému asijskému spojenci prodávali technologie s vojenským potenciálem. Došlo ještě k uzavření obchodní smlouvy, která zvýhodňovala čínský export do USA, což Sověty zneklidňovalo. [Cohen 1980: 248- 249]

Americké snahy posílit détente se Sověty mařili Číňané. Snažili se obnovit nedůvěru k Rusům a zvýšit napětí mezi SSSR a Západem. Vyvstala tedy otázka, zda je možné udržovat dobré vztahy s oběma komunistickými velmocemi.

4.2. Triangulární systém

Již v roce 1949 Čou En-laj přišel s návrhem, že Čína by mohla sloužit v mezinárodní sféře jako prostředník mezi Západem a Sovětským svazem. Tato myšlenka však byla vytěžena až o několik let později, v závislosti na propukající sovětsko-čínské roztržce. V tehdy ještě bipolárním světě již nebylo možné zanedbávat vliv téměř miliardové země, a tak se svět ocitl uprostřed nové situace- v tripolaritě. [Segal 1980:491]

USA zformulovaly model vztahů k oběma navzájem nepřátelským komunistickým velmocím (ČLR a SSSR), který nazval Kissinger triangulárním systémem. Jeho podstatou bylo, že USA musí udržovat s každou z těchto zemí lepší vztahy, než mají ony mezi sebou navzájem. [Veselý 2007: 411] Má-li být efektivní, musí být založena na přirozených sklonech a pobídkách všech hráčů. Nesmí vyvolat dojem, že člověk používá kteréhokoli ze soupeřů proti druhému, jinak hrozí odveta nebo vydírání. [Kissinger 2006: 657] Mao v roce 1964 prohlásil, že Čína nenáleží k sovětskému bloku a že leží spíše někde mezi ním a Západem. Toto stanovisko posléze zahrnul i do zahraniční politiky. Sovětský svaz na hru oficiálně přistoupil v roce 1971.

K první možnosti realizace této politiky mohlo dojít již během 60. let, jenže problémy Američanů ve Vietnamu jim znemožnily správně analyzovat rozměry sovětsko-čínské roztržky. Význam neshod si uvědomili až Nixon s Kissingerem a plně

jej využili. V roce 1970 se ještě zdálo, že události v Kambodži[13] zlepší vztahy s Moskvou a Pekingem a naopak vyostří ty s Washingtonem. Tyto domněnky se však nepotvrdily. Komunistické velmoci spolu naopak začaly soupeřit o vliv v Indočíně. Ukázalo se, že ani jedna z nich nehodlá riskovat roztržku s USA kvůli Vietnamu. Obávaly se, že by se pak Američané mohli postavit na stranu té druhé. [Kissinger 2006: 642] Potvrdila se tedy účinnost tohoto triangulárního modelu americké politiky.

Různými manipulacemi tak dosáhli Nixon s Kissingerem toho, že Sověti začali jednat opatrněji, aby ještě více nepodpořili sbližování Washingtonu a Pekingu. Američané prohlásili, že v případě sovětsko-čínského sporu se předem nepostaví na žádnou stranu. Výsledkem tohoto konstatovaní byla následná snaha obou komunistických zemí o to, aby co nejméně ohrožovaly americké zájmy a víc tak z nich vytěžily. Obavy z radikalizace chování SSSR v důsledku sblížení USA a ČLR se nenaplnily. Spíše naopak, po oznámení Nixonovy cesty do Pekingu se Moskva sama začala dožadovat americko-sovětského setkání. [Duhan 2009]

Za Reaganovy vlády usilovali Číňané o nastavení nového kurzu v trojúhelníku poté, co Sovětský svaz jako hrozba začal odpadat. Vzhledem k pekingským událostem na náměstí Tchie-an-men v červnu 1989 (viz dále) a z důvodu čínské neústupnosti ohledně Tibetu však začaly americko-čínské vztahy chladnout. Mezitím USA podporovaly Borise Jelcina v jeho snaze posílit demokracii v Rusku. A tak se začaly kola v tomto systému opět otáčet. Po útocích z 11.9. 2001 se jak Rusko, tak i Čína začaly obávat možného spojení islámských radikálů, které mají obě země na svém území a které by se proti nim mohli spojit ve „svaté válce“. Tento strach svedl všechny tři aktéry dohromady. [Song 2009: 268]

4.3. Pokračování vzájemných vztahů do současnosti

Tengova návštěva Spojených států v roce 1979 odstartovala sérii schůzek mezi vysokými politiky, které probíhaly až do roku 1989. Vyústily v podpis několika bilaterálních smluv v oblasti vědy, kultury a obchodních styků. Následovaly dohody o námořních záležitostech či o ustavení konzulátů. Výsledkem intenzivní spolupráce na vysoké úrovni bylo rozšiřování upravovaných témat o regionální a strategické problémy,

[13] Američané v Kambodži bombardovali severovietnamské základny na území Kambodže, aby narušili zásobování vietnamských jednotek

o roli OSN a dalších organizací, o kontrolu zbrojení, nebo o oblast narkotik. [Background note: China, U.S. Departement of State] Země si také od roku 1983 vyměnily několik návštěv na vysoké úrovni- ministry obrany a vojenskými delegacemi počínaje, prezidenty konče. [14] ČLR se dokonce během osmdesátých let stala 16. největším obchodním parterem USA. [Federal Research Division of the Library of Congress]

Během roku 1981 začala Čína tlačit na USA, aby stanovily konečné datum, kdy ukončí prodej zbraní na Taiwan, a to i za cenu zhoršení diplomatických vztahů. V roce 1982 tak došlo k vydání třetího společného komuniké, ve kterém se USA zavazují k omezení prodeje zbraní na Taiwan. Čína se na oplátku zavázala k mírovému řešení taiwanské otázky. [Joint Communique between the People's Republic of China and the United States of America (China-US August 17 Communique), 17.8.1982]

Taiwan však nebyl jediný, který působil ve vzájemných vztazích potíže. Dalšími spornými otázkami se staly obchodní styky, limity na dovoz amerických technologií do Číny a otázky ohledně povahy a rozsahu bezpečnostní spolupráce. Nespokojenost Číny zmizela po uzavření bilaterální smlouvy o jaderné spolupráci v roce 1985. [Federal Research Division of the Library of Congress]

Domněnka, že cokoli se přihodí v Číně, do toho okolnímu světu nic není, vzala za své po masakru na náměstí Tchien-an-men ze 4. 6. 1989[15]. Na velikém náměstí se shromáždilo obrovské množství studentů demonstrující za demokracii a požadující politické reformy umožňující větší účast obyvatel na vládě. Ta odpověděla vysláním armády, která střílela do davu a zabila na 200 neozbrojených účastníků z celkového miliónu přítomných. [Fairbank 1998: 469] USA a další vlády nařídily řadu opatření, které vyjadřovaly jejich protest proti čínskému porušováním lidských práv. Washington ukončil vysoké státní návštěvy, pozastavil vývoz zbraní a uvalil ekonomické sankce [Background note: China, U.S. Departement of State]

Trvalo delší dobu, než se vztahy mezi zeměmi opět vylepšily. Pokračovaly pak ale i nadále v uzavírání bilaterálních smluv. Ať už demokratická nebo republikánská administrativa, americká politika vůči Číně směřovala k jejímu otevírání a zapojení do

[14] Prezident Reagan navštívil Čínu v roce 1984, o rok později zavítal do USA Li Sien-nien

[15] Během května měl přijet na jednání s čínskými vůdci generální tajemník Sovětského svazu Michail Gorbačov. Dokumentovat toto setkání přijely televizní štáby z celého světa.

mezinárodních společenství. Čína se tak stala klíčovým celosvětovým aktérem a obchodníkem. Hillary Clinton, ministryně zahraničích věcí USA, prohlásila: „ USA wants to develop a positive, cooperative, and comprehensive relationship with China“. [China Daily 19. 11. 2010] Tedy záměr budovat s Čínou příznivé, vstřícné a komplexní vztahy. V listopadu 2010 se na summitu G20 v Soulu setkali Barack Obama a jeho čínský protějšek Hu Jintao. Shodli se, že vzájemné vztahy jsou pro obě země, ale i pro celý svět, velice významné a měli by i nadále pracovat na jejich prohloubení. [China Daily 19. 11. 2010]

Ve společném prohlášení z letošního ledna Spojené státy vyjádřily podporu silné ČLR s významnější světovou úlohou, oba státy si kladou za cíl udržet spolupráci a klid v asijsko-pacifické oblasti. V otázce dodržování lidských práv přiznaly své neshody. Peking zdůraznil, že se jedná o vnitřní záležitost každé země a nemělo by do ní být zasahováno. Dále se zavazují ke společným akcím v boji proti násilnému extremismu, k zabránění šíření zbraní hromadného ničení, k posílení jaderné bezpečnosti, k vymýcení světové chudoby a hladu a podobným cílům. Dohodly se na pokračování ekonomické spolupráce, které přisoudily významnou roli. Za zásadní označily též spolupráci v oblasti klimatických změn a životního prostředí. [China-U.S. joint statement, 19.1.2011]

Po útocích z 11. září 2011 Čína vyjádřila svou podporu boje proti terorismu a spolu s USA o něm vedly několik kol rozhovorů. Asijská velmoc se taktéž zapojila do projektu kontroly kontejnerů[16] v přístavech majících za cíl odhalit tok nukleárního materiálu. Společně dále se zbytkem světa spolupracují na odhalování globálních hrozeb, jako jsou například jaderné programy Íránu a Severní Korey. Spojené státy si uvědomují výhodnou pozici Pekingu blízko Pchjongjangu a chtějí jí využít k zastavení provokativního chování Severokorejců. Američané tak již na Peking nenahlížejí ani tolik jako na soupeře, ale spíše jako na spojence v boji proti společnému nebezpečí. [Friedberg 2005: 7]

Co se týče ekonomických vztahů, USA byly v roce 2008 čtvrtým největším zahraničním investorem v Číně, s výší kumulativních investic přesahujících 60 miliard dolarů. Hodnota vzájemných obchodních výměn byla odhadována na 386 miliard. [Background note: China] Nyní, v období po finanční krizi, se obchod již téměř navrátil na původní úroveň. Během loňského roku dosáhla výše 311 miliard. [China Daily,

[16] the Container Security Initiative (CSI)

19.11. 2010] V roce 2009 obě země zavedly Strategický a ekonomický dialog[17]. Řada zásadních neshod však zůstává ve vztazích dodnes. Konkrétně ohledně Taiwanu, požívajícího bezpečnostních garancí USA, a ohledně problému dodržování lidských práv v Číně. [Veselý 2007:411]

Sporným a také velice citlivým tématem se stal Tibet. Číňané tvrdí, že tato náhorní plošina na jihu země je faktickou součástí Číny již několik staletí. S tímto tvrzením však etnicky i nábožensky odlišní Tibeťané nesouhlasí.[18] Setkání s tibetským duchovním i politickým představitelem, Dalajlámou, často budí rozruch a obavy z ochlazení vztahů s Čínou. Prezident Obama se měl s Dalajlámou setkat koncem roku 2009, schůzku však raději odložil, neboť si nechtěl znepřátelit Peking před jeho plánovanou návštěvou. ČLR totiž pohrozila nespecifikovanými ekonomickými akcemi. K setkáni přesto došlo, a to v únoru 2010. Raději se však spolu neukázali na veřejnosti, aby Peking nepodráždili.

Současná situace je taková, že nejlidnatější země světa držela ke konci loňského roku podle agentury Reuters americké dluhopisy za 1,16 biliónu dolarů (asi 20,4 biliónu korun). Podílí se tak významně na financování deficitu amerického běžného účtu, čímž na sebe USA silně váže. Otázkou však zůstává, zda se čínská ekonomika nepřehřeje a nesplaskne jako bublina.

Čína zůstala, na rozdíl od Sovětského svazu, velmocí i po konci Studené války. Podařilo se jí úspěšně projít ekonomickou transformací a nastolila kapitalismus, ovšem za cenu zdevastovaného životního prostředí, dětské práce a dalších nepříznivých faktů. Změnila tedy svou ekonomickou základnu, nicméně ta politická, v čele s Komunistickou stranou Číny zůstává. Spojené státy takto zemi akceptovaly. Oba státy uznaly své

[17]the China-US Stategic and Economic Dialogue odstartoval v roce 2009. Zaměřuje se na výzvy a příležitosti, kterým obě země čelí na bilaterální, regionální a celosvětové úrovni a na dlouhodobé ekonomické a strategické zájmy. Představitelé se schází jednou ročně buď ve Washingtonu, nebo v Pekingu. Na americké straně se rozhovorů účastní ministryně zahraničí Hillary Clinton a ministr financí T. Geithner. Jejich čínskými protějšky jsou státní radní Dai Bingguo a vicepremiér Wang Qishan. [China Daily, 24.07.2009]

[18] Tibet měl až do roku 1951 vlastní, nezávislou vládu. V roce 1949 odmítl návrh na pokojné připojení, a tak na území vtrhla čínská armáda. Tibeťané odmítali radikální komunistické reformy, silná vlna nevole vyústila v roce 1959 v povstání. To krvavě potlačila čínská armáda. Dalajláma uprchl do Indie, kde byla vytvořena exilová vláda, a stanul v jejím čele.

odlišnosti a rozhodly se vnímat se jako rovnocenní partneři. ČLR by si měla uvědomit svůj rostoucí význam a úlohu v mezinárodním společenství a tamní vláda zvážit příklon k demokracii. Zatímco USA si potřebují vzít na vědomí, že jejich pozice slábne, asijská velmoc je v blízké době předežene a měly by si jí i nadále považovat.

4.4. Výhled do budoucna

Spojené státy si i do budoucna udrží svojí pozici silného státu. Budou však jedním z mnoha, na mezinárodním poli bude hráčů přibývat. Poroste i počet nestátních aktérů. Aby svět mohl v multipolaritě fungovat, musí spolu státy spolupracovat. Ovšem čím více aktérů, tím větší různorodost. V budoucnu tedy nelze očekávat jednotný přístup ke globálnímu vládnutí, ale spíše roztříštěnost názorů a zájmů spolu s proměnlivými a nestabilními koalicemi. Přitom se budeme potýkat s problémy jako je globální oteplování, nedostatek zdrojů, a podobně, které nelze řešit jednotlivě. Otázkou zůstává, zda budou schopni noví aktéři a Západ spolupracovat.

Čínští komunisté udržují monopol své strany prostřednictvím ekonomického růstu a s ním spojeného úspěchu, zároveň jsou však nuceni přijímat řadu omezení k jeho podpoře. Země však prodělala tolik ekonomických a sociálních změn, že by měla projít i změnou politickou. Komunistická strana by měla najít nový způsob, jak si i nadále zajistit toleranci. Dá se očekávat, že spolu se stále se zvětšujícím významem ČLR bude růst i tlak na pluralitu a demokratizaci. Případné přehřátí ekonomiky by tedy nezpůsobilo jen kolaps hospodářský, ale i velikou nespokojenost obyvatelstva, která je, při jeho miliardové velikost, podstatná.

USA ztratí na svém hegemonistickém postavení a budou se muset ve svých politických rozhodnutích ohlížet i na ostatní, právě třeba na Čínu. Klesající úloha dolaru, jako celosvětové rezervní měny, společně s rostoucí závislostí na zahraničních zdrojích může značně omezit tvorbu zahraniční politiky. Přitom je na Spojené státy nahlíženo jako na hlavního aktéra boje proti terorismu, což vyžaduje značné vojenské výdaje. [Global Trends 2025]

Analytici, snažící se předpovědět vývoj vztahů mezi Washingtonem a Pekingem, nejsou ve svých názorech příliš jednotní. Liberálové očekávají střet zájmů a následný konflikt, realisté očekávají stabilitu a vývoj beze změn, konstruktivisté se domnívají, že

oba předchozí scénáře jsou možné. Ale v jednom se odborníci shodují- jedná se o ten nejvýznamnější vztah na několik dalších desetiletí. [Freidberg 2005:10]

Jeden z odborníky navrhovaných scénářů počítá s převahou Číny, která se stane natolik silnou a ambiciózní, že učiní konflikt s USA nevyhnutelným. Druhé schéma, přídavný efekt, počítá s demokratizací ČLR a s následným přibližování obou zemí. Třetí úvaha předpokládá situaci podobné té současné. [Freidberg 2005:40-44]

Podle Global Trends 2025 by Brazílie, Ruská federace, Indie a Čínská lidová republika, tedy země známé pod označením BRIC[19], měly dosáhnout stejného podílu na světovém HDP jako země uskupení G7[20]. Číně je předpovídán obrovský vliv na celosvětové dění. Přetrvají-li současné trendy, v roce 2025 bude Čína druhou největší ekonomikou a stane se vedoucí vojenskou velmocí. Odhaduje se však, že vzhledem ke stárnutí populace, způsobené politikou jednoho dítěte, dojde k mírnému zpomalení tempa růstu její ekonomiky.

BRIC, spolu s dalšími třemi nově se vynořujícími ekonomikami, Tureckem, Mexikem a Indonésií[21] o více než 50% překročí v roce 2050 velikost ekonomik G7. Před vyspělými západními státy tak stojí výzva, na jaké sektory se orientovat a jaké strategie přijmout, aby zůstaly v kurzu. [PricewaterhouseCoopers France: L'économie mondiale en 2050]

Svět tedy pomalu vstupuje do éry multipolarity, v níž budou hrát důležitou roli nám současně známí aktéři, avšak vedle nich se objeví země nové, ekonomicky značně silné. Ty dále porostou a zůstává otázkou, jak se své nové role ve světě zhostí. Reakce Číny na tento vývoj se jeví obzvláště zásadní vzhledem k její více než miliardové populaci, obrovské rozloze a veliké ekonomické síle.

[19] V angličtině **B**razil- **R**ussia- **I**ndia- **C**hina

[20] Sdružení sedmi nejvyspělejších států světa. Zahrnuje Spojené státy, Japonsko, Spolkovou republiku Německo, Spojené království Velké Británie a Severního Irska, Francii, Itálii a Kanadu.

[21] Tzv. E7 – Seven emerging countires

5. Závěr

Cílem práce bylo zachytit normalizaci vztahů mezi Čínskou lidovou republikou a Spojenými státy, spolu s jejími příčinami a dopady. A to především z důvodu významnosti obou států. Nejpodstatnějším motivem, který země vedly ke vzájemnému sblížení, byla bezpečnost. Obavy z další války, tentokrát i jaderné, děsily celý svět. USA, které vyšly z válek, na rozdíl od Evropy, mnohem méně poškozené, stanuly proti nepředvídatelnému Sovětskému svazu. Veškeré konflikty, ke kterým došlo po světových válkách, se odehrávaly sice na periferiích, nicméně oba aktéři v nich byli vždy nějak zapojení. Příkladem mohou být války v Koreji či ve Vietnamu, kde proti sobě stanuly na opačných stranách. Po vzniku ČLR v roce 1949 s komunistickým vedením v čele se najednou objevil nový a silný hráč. A toho se snažily Spojené státy využít k vybalancování sil.

K prvnímu kontaktu mezi pacifickými velmocemi došlo již během 18. století, kdy šlo především o obchodní styky. K intenzivnější spolupráci dochází až o dvě století později. Američané podporovali Čankajškův nacionalistický režim. Ten byl však ve 40. letech přemožen komunisty a státy tak mezi sebou na několik dalších let ztratily kontakt. Když se naléhavost spolupráce začala vynořovat, bylo otázkou, jak styky obnovit.

Spolu s nepřehlednou a jen těžko odhadnutelnou situací, která za Studené války panovala, v doprovodu odlišných režimů a kulturních determinantů se jeví jasnější, proč trvalo obnovení styků mezi Washingtonem a Pekingem delší dobu. Na přelomu 60. a 70. let, kdy začalo opět docházet k obnovení komunikace, proto bylo nezbytné postupovat co nejopatrněji. Jednak aby nedošlo k narušení již tak nestabilního světového řádu a jednak aby se nepřerušily kontakty úplně. Vyjednávání se tedy zprvu odehrávalo přes zahraniční kanály. Sblížení stěžovala především otázka Taiwanu a postavení Sovětského svazu. Cesta k úplné normalizaci se otevřela po Nixonově návštěvě Číny. Umožnila následné navázání diplomatických styků a spolupráci v řadě domén, která s mírnými výkyvy trvá dodnes. Dalším přínosem se stal vznik triangulárního systému.

Pro Američany je charakteristická orientace na krátkodobé cíle. Jestliže něco chtějí, jdou si za svým a dosáhnout toho chtějí co nejdříve, touží po okamžitých výsledcích. Čína je však prvým opakem. Pro zemi, s historií delší než 5 tisíc let, hraje čas významnou roli. Nic se nesmí uspěchat, vše je potřeba důkladně si promyslet. S tím

souvisí i fakt, že jen tak nezapomínají. Pokud se s nimi jednou znepřátelíte, lze to napravit jen velmi těžko. Už jen z důvodu, že si za každou cenu potřebují zachovat svou tvář, což by přechod od rivality ke spolupráci jistě narušil. Dále je pro Číňany při jednání zásadní vytvořit si s partnerem vztah a důvěřovat mu, což bylo v tak napjaté době, jakou Studená válka bezesporu byla, velice obtížné. I přes odlišné vyjednávací styly však našli internacionální a společný způsob komunikace.

Příčin zdlouhavého procesu normalizace lze tedy odhalit hned několik. Státy s naprosto odlišnou ideologií, historickým i kulturním pozadím, často stojící ve sporu proti sobě, si k sobě však nakonec přeci jen našly cestu. Motivovány hrozbou, kterou představoval Sovětský svaz a nebezpečí další války, dovedly oba státy překonat vzájemné rozdíly a začít spolupracovat. Sblížení bylo nevyhnutelné, záleželo jen na tom, kdy k němu dojde e nezbývalo než doufat, že se tak nestane příliš pozdě.

Téma samotné je poměrně široké, jeho jednotlivé části by se daly dále rozpracovat do samostatných celků. To platí i o odhadu budoucího vývoje americko-čínských vztahů. Aby však bylo možné toto předpovědět, je nutné znát i jejich pozadí. Proto tato práce vznikla. Co lze konstatovat s téměř stoprocentní jistotou, je tvrzení, že spolupráce těchto států zůstane zásadní, dokonce poroste její význam. Vzhledem k předpokladu multipolárního světa a pozvolna slábnoucí roli Washingtonu je jistě v jeho zájmu nepřijít o tak význačného partnera, jako je právě ČLR. Ta disponuje značným množstvím dolarových rezerv a také amerických dluhopisů. Prochází modernizací armády, což by USA jistě ocenily, vzhledem k jejich narůstajícímu dluhu, který bude tlačit na jejich výdaje, a to právě i na ty vojenské.

Pokud by došlo k větší demokratizaci a pluralizaci režimu, stala by se Čína partnerem naprosto ideálním. Čísla, charakterizující tuto asijskou ekonomiku, hovoří jasně- téměř neuvěřitelně roste. I toto je jeden z důvodů, proč je monopol komunistické strany obyvateli tolerován. Nicméně právě vzhledem k této dominanci je důležité položit si otázku, zda je možné těmto číslům věřit. V případě přehřátí hospodářství země hrozí silná nespokojenost tamních obyvatel, jejichž migrace by rozhýbala celý kontinent.

Dnešní odborníci a analytici mají sice k dispozici nejmodernější informační technologie, volně dostupné celé řady studií a statistik. Přesto na tom nejsou v přesnosti prognóz o nic lépe, než jejich předchůdci. Těžko tedy konstatovat, jak bude svět vypadat za 5 či 10 let a s jakou přesností naše tvrzení činíme. Vždyť ani předpověď počasí na

druhý den není vždy přesná. Dovolím si však prohlásit, že pokud Číně nedojdou suroviny a uchová si stávající vývoj, stane spolu s USA mezi státy, které budou ovlivňovat chod světa. Vzhledem k její síle doufejme, že nadále setrvá ve spojenectví se Západem.

Seznam použitých zdrojů

Knižní zdroje

- BERRIDGE, G. *Diplomacy : theory and practice.* Houndmills: Palgrave, 2005. ISBN 1-4039-9311-4.
- COHEN, W. I. *America's response to China : an interpretative history of Sino-American relations,* New York : John Wiley, 1980. ISBN 0-471-06089-5
- FAIRBANK, J. K. *Dějiny Číny.* Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1998. ISBN 978-80-7422-007-4.
- FRIEDBERG, A. L.: The Future of U.S.-China Relations: Is Conflict Inevitable?, *International Security*, Vol. 30, No. 2 (Autumn, 2005), pp. 7-45
- GELBER, H. G.: The United States and China: The Evolution of Policy, *International Affairs (Royal Institute of International Affairs 1944-)*Vol. 46, No. 4 (Oct., 1970), pp. 682-697
- CHERN, K. S.: Politics of American China Policy, 1945: Roots of the Cold War in Asia, *Political Science Quarterly,*Vol. 91, No. 4 (Winter, 1976-1977), pp. 631-647
- KISSINGER, H. *Roky obnovy*. Praha : BB / art, 2002. 942 s. ISBN 80-7257-785-9.
- KISSINGER, H. *Roky v Bílém domě.* Praha : BB/ art, 2006. 1405 s. ISBN 80-7341-703-0.
- KISSINGER, H. *Umění diplomacie : od Richelieua k pádu Berlínské zdi.* Praha: Prostor, 1997. ISBN 80-85190-59-1.
- KREJČÍ, O. *Zahraniční politika USA : ideje, doktríny, strategie.* Praha: Professional Publishing, 2009. ISBN 978-80-86946-68-9.
- LEVINE, S. I. China and the Superpowers: Policies toward the United States and the Soviet Union, *Political Science Quarterly*, Vol. 90, No. 4 (Winter, 1975-1976), pp. 637-658

- NÁLEVKA, V. *Světová politika ve 20. století : II. část*. Praha : Aleš Skřivan, 2005. 284 s. ISBN 80-86493-16-4.
- PETERKOVÁ, J.: *Veřejná diplomacie,* Praha: Aleš Čeněk, 2008. 208 s. ISBN 978-80-7380-125-0.
- ROBINSON,T.W., SHAMBAUGH, D. *Chinese foreign policy : theory and practice*, Oxford : Clarendon Press, 2006. ISBN 0-19-828389-X
- SEGAL, G.: China and the Great Power Triangle, *The China Quarterly*, No. 83 (Sep., 1980), pp. 490-509
- SCHULZINGER, R.D. *American Diplomacy in the Twentieth Century*. -- New York : Oxford University, 1995. ISBN 0-19-510631-8
- SMALL, M. *Democracy and Diplomacy : The Impact of Domestic Politics on U.S. Foreign Policy, 1789-1994*. Baltimore : The John Hopkins University Press, 1996. 200 s. ISBN 0-8018-5177-7.
- SONG, Y. *Encyclopedia of Chinese-American Relations*, McFarland&Company, N.C. 2006. ISBN 978-0-7864-4593-6
- VESELÝ, Z. *Dějiny mezinárodních vztahů.* Plzeň: Aleš Čeněk, 2007. ISBN 978-80-7380-018-5.
- VESELÝ, Z. *Diplomacie v měnícím se světě.* Praha: Professional Publishing, 2009. ISBN 978-80-7431-006-5.

Internetové zdroje

- About US-China Strategic and Economic Dialogue, *China Daily* [online]. 24.07.2009, [cit. 2011-03-12]. Dostupný z WWW: <http://www.chinadaily.com.cn/china/2009sed/2009-07/24/content_8468654.htm>.
- Background note: China [online]. 2010 [cit. 2011-02-28]. *U.S. Departement of State*. Dostupné z WWW: <http://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/18902.htm#relations>.

- China- U.S. joint statement *(19.1.2011)*, [online]. 2010 [cit. 2011-03-18]. *Embassy of the People´s Republic of China in the United States of America.* Dostupné z WWW: < http://www.china-embassy.org/eng/zmgx/zywj/t788934.htm>

- DUHAN, A.:. Americká politika détente. *Občanský institut* [online]. 30.4.2009, č. 4, [cit. 2011-03-12]. Dostupný z WWW: <http://www.obcinst.cz/cs/AMERICKA-POLITIKA-DETENTE-c1457/>.

- Federal Research Division of the Library of Congress. *Country data* [online]. 1987 [cit. 2011-03-11]. China - Sino-American Relations. Dostupné z WWW: <http://www.country-data.com/cgi-bin/query/r-2900.html>.

- Global Trends 2025 : A Transformed World. Washington, D.C. : US Government Printing Office, 2008 [cit. 2011-03-14]. Dostupné z WWW: <www.dni.gov/nic/NIC_2025_project.html>.

- Joint Communique of the United States of America and the People's Republic of China (Shanghai Communique*)*, [online]. 2010 [cit. 2011-03-04]. *China Through a Lens.* Dostupné z WWW: <http://www.china.org.cn/english/china-us/26012.htm>.

- Joint Communique on the Establishment of Diplomatic Relations Between the People's Republic of China and the United States of America, [online]. 2010 [cit. 2011-03-04]. *China Through a Lens.* Dostupné z WWW: <http://www.china.org.cn/english/china-us/26243.htm>.

- Joint Communique between the People's Republic of China and the United States of America (China-US August 17 Communique*)*, [online]. 2010 [cit. 2011-03-04]. *China Through a Lens*. Dostupné z WWW: <http://www.china.org.cn/english/china-us/26244.htm>.

- Office of the Historian [online]. 2010 [cit. 2011-02-25]. *U.S. Departement of State.* Dostupné z WWW: <http://history.state.gov/countries/china/china-us-relations>.

- L'économie mondiale en 2050: Qui saura tirer son épingle du jeu?. *PricewaterhouseCoopers France* [online]. 2008 [cit. 2011-03-21]. Dostupné z WWW: <http://www.pwc.fr/economie_mondiale_en_2050_qui_saura_tirer_son_epingle_du_jeu.html>.

- Taiwan Relations Act, [online]. 2010 [cit. 2011-03-04]. *China Through a Lens*. Dostupné z WWW: < http://digital.library.unt.edu/ark:/67531/metacrs332/m1/>.

- YESUI, Z.: Strategic mutual trust a foundation for China-US relations. *China Daily* [online]. 19.11.2010, [cit. 2011-03-12]. Dostupný z WWW: <http://www.chinadaily.com.cn/bizchina/2010-11/19/content_11579233.htm>.

Seznam příloh

Příloha 1: Joint Communique of the United States of America and the People's Republic of China (Shanghai Communique) February 28, 1972 42

Příloha 2: Joint Communique on the Establishment of Diplomatic Relations Between the People's Republic of China and the United States of America January 1, 1979 46

Příloha 3: Srovnání zemí 47

Příloha 4: Přehled vybraných amerických prezidentů ve 20. století 49

Příloha 5: Přehled vybraných čínských představitelů ve 20. století 50

Příloha 6: Zásadní události ve vývoji americko-čínských vztahů 51

Příloha 1: Joint Communique of the United States of America and the People's Republic of China (Shanghai Communique) February 28, 1972

1. President Richard Nixon of the United States of America visited the People's Republic of China at the invitation of Premier Chou En-lai of the People's Republic of China from February 21 to February 28, 1972. Accompanying the President were Mrs. Nixon, US Secretary of State William Rogers, Assistant to the President Dr. Henry Kissinger, and other American officials.
2. President Nixon met with Chairman Mao Tsetung of the Communist Party of China on February 21. The two leaders had a serious and frank exchange of views on Sino-US relations and world affairs.
3. During the visit, extensive, earnest and frank discussions were held between President Nixon and Premier Chou En-lai on the normalization of relations between the United States of America and the People's Republic of China, as well as on other matters of interest to both sides. In addition, Secretary of State William Rogers and Foreign Minister Chi Peng-fei held talks in the same spirit.
4. President Nixon and his party visited Peking and viewed cultural, industrial and agricultural sites, and they also toured Hangchow and Shanghai where, continuing discussions with Chinese leaders, they viewed similar places of interest.
5. The leaders of the People's Republic of China and the United States of America found it beneficial to have this opportunity, after so many years without contact, to present candidly to one another their views on a variety of issues. They reviewed the international situation in which important changes and great upheavals are taking place and expounded their respective positions and attitudes.
6. The Chinese side stated: Wherever there is oppression, there is resistance. Countries want independence, nations want liberation and the people want revolution--this has become the irresistible trend of history. All nations, big or small, should be equal: big nations should not bully the small and strong nations should not bully the weak. China will never be a superpower and it opposes hegemony and power politics of any kind. The Chinese side stated that it firmly supports the struggles of all the oppressed people and nations for freedom and liberation and that the people of all countries have the right to choose their social systems according their own wishes

and the right to safeguard the independence, sovereignty and territorial integrity of their own countries and oppose foreign aggression, interference, control and subversion. All foreign troops should be withdrawn to their own countries. The Chinese side expressed its firm support to the peoples of Viet Nam, Laos and Cambodia in their efforts for the attainment of their goal and its firm support to the seven-point proposal of the Provisional Revolutionary Government of the Republic of South Viet Nam and the elaboration of February this year on the two key problems in the proposal, and to the Joint Declaration of the Summit Conference of the Indochinese Peoples. It firmly supports the eight-point program for the peaceful unification of Korea put forward by the Government of the Democratic People's Republic of Korea on April 12, 1971, and the stand for the abolition of the "UN Commission for the Unification and Rehabilitation of Korea". It firmly opposes the revival and outward expansion of Japanese militarism and firmly supports the Japanese people's desire to build an independent, democratic, peaceful and neutral Japan. It firmly maintains that India and Pakistan should, in accordance with the United Nations resolutions on the Indo-Pakistan question, immediately withdraw all their forces to their respective territories and to their own sides of the ceasefire line in Jammu and Kashmir and firmly supports the Pakistan Government and people in their struggle to preserve their independence and sovereignty and the people of Jammu and Kashmir in their struggle for the right of self-determination.

7. The US side stated: Peace in Asia and peace in the world requires efforts both to reduce immediate tensions and to eliminate the basic causes of conflict. The United States will work for a just and secure peace: just, because it fulfills the aspirations of peoples and nations for freedom and progress; secure, because it removes the danger of foreign aggression. The United States supports individual freedom and social progress for all the peoples of the world, free of outside pressure or intervention. The United States believes that the effort to reduce tensions is served by improving communication between countries that have different ideologies so as to lessen the risks of confrontation through accident, miscalculation or misunderstanding. Countries should treat each other with mutual respect and be willing to compete peacefully, letting performance be the ultimate judge. No country should claim infallibility and each country should be prepared to reexamine its own attitudes for the common good. The United States stressed that the peoples of Indochina should be allowed to determine their destiny without outside intervention; its constant

primary objective has been a negotiated solution; the eight-point proposal put forward by the Republic of Viet Nam and the United States on January 27, 1972 represents a basis for the attainment of that objective; in the absence of a negotiated settlement the United States envisages the ultimate withdrawal of all US forces from the region consistent with the aim of self-determination for each country of Indochina. The United States will maintain its close ties with and support for the Republic of Korea; the United States will support efforts of the Republic of Korea to seek a relaxation of tension and increased communication in the Korean peninsula. The United States places the highest value on its friendly relations with Japan; it will continue to develop the existing close bonds. Consistent with the United Nations Security Council Resolution of december 21, 1971, the United States favors the continuation of the ceasefire between India and Pakistan and the withdrawal of all military forces to within their own territories and to their own sides of the ceasefire line in Jammu and Kashmir; the United States supports the right of the peoples of South Asia to shape their own future in peace, free of military threat, and without having the area become the subject of great power rivalry.

8. There are essential differences between China and the United States in their social systems and foreign policies. However, the two sides agreed that countries, regardless of their social systems, should conduct their relations on the principles of respect for the sovereignty and territorial integrity of all states, non-aggression against other states, non-in-terference in the internal affairs of other states, equality and mutual benefit, and peaceful coexistence. International disputes should be settled on this basis, without resorting to the use or threat of force. The United States and the People's Republic of China are prepared to apply these principles to their mutual relations.
9. With these principles of international relations in mind the two sides stated that:

    a)progress toward the normalization of relations between China and the United States is in the interests of all countries

    b)both wish to reduce the danger of international military conflict

    c)neither should seek hegemony in the Asia-Pacific region and each is opposed to efforts by any other country or group of countries to establish such hegemony

    d)neither is prepared to negotiate on behalf of any third party or to enter into agreements or understandings with the other directed at other states.

10. Both sides are of the view that it would be against the interests of the peoples of the world for any major country to collude with another against other countries, or for major countries to divide up the world into spheres of interest.
11. The two sides reviewed the long-standing serious disputes between China and the United States. The Chinese side reaffirmed its position: the Taiwan question is the crucial question obstructing the normalization of relations between China and the United States; the Government of the People's Republic of China is the sole legal government of China; Taiwan is a province of China which has long been returned to the motherland; the liberation of Taiwan is China's internal affair in which no other country has the right to interfere; and all US forces and military installations must be withdrawn from Taiwan. The Chinese Government firmly opposes any activities which aim at the creation of "one China, one Taiwan", "one China, two governments", "two Chinas", an "independent Taiwan" or advocate that "the status of Taiwan remains to be determined".
12. The US side declared: The United States acknowledges that all Chinese on either side of the Taiwan Strait maintain there is but one China and that Taiwan is a part of China. The United States Government does not challenge that position. It reaffirms its interest in a peaceful settlement of the Taiwan question by the Chinese themselves. With this prospect in mind, it affirms the ultimate objective of the withdrawal of all US forces and military installations from Taiwan. In the meantime, it will progressively reduce its forces and military installations on Taiwan as the tension in the area diminishes. The two sides agreed that it is desirable to broaden the understanding between the two peoples. To this end, they discussed specific areas in such fields as science, technology, culture, sports and journalism, in which people-to-people contacts and exchanges would be mutually beneficial. Each side undertakes to facilitate the further development of such contacts and exchanges.
13. Both sides view bilateral trade as another area from which mutual benefit can be derived, and agreed that economic relations based on equality and mutual benefit are in the interest of the peoples of the two countries. They agree to facilitate the progressive development of trade between their two countries.
14. The two sides agreed that they will stay in contact through various channels, including the sending of a senior US representative to Peking from time to time for concrete consultations to further the normalization of relations between the two countries and continue to exchange views on issues of common interest.

15. The two sides expressed the hope that the gains achieved during this visit would open up new prospects for the relations between the two countries. They believe that the normalization of relations between the two countries is not only in the interest of the Chinese and American peoples but also contributes to the relaxation of tension in Asia and the world.
16. President Nixon, Mrs. Nixon and the American party expressed their appreciation for the gracious hospitality shown them by the Government and people of the People's Republic of China.

Příloha 2: Joint Communique on the Establishment of Diplomatic Relations Between the People's Republic of China and the United States of America January 1, 1979

The United States of America and the People’s Republic of China have agreed to recognize each other and to establish diplomatic relations as of January 1, 1979.

The United States of America recognizes the Government of the People’s Republic of China as the sole legal Government of China. Within this context, the people of the United States will maintain cultural, commercial, and other unofficial relations with the people of Taiwan.

The United States of America and the People’s Republic of China reaffirm the principles agreed on by the two sides in the Shanghai Communique and emphasize once again that:

--Both wish to reduce the danger of international military conflict.

--Neither should seek hegemony in the Asia-Pacific region or in any other region of the world and each is opposed to efforts by any other country or group of countries to establish such hegemony.

Neither is prepared to negotiate on behalf of any third party or to enter into agreements or understandings with the other directed at other states.

--The Government of the United States of America acknowledges the Chinese position that there is but one China and Taiwan is part of China.

--Both believe that normalization of Sino-American relations is not only in the interest of the Chinese and American peoples but also contributes to the cause of peace in Asia and the world.

The United States of America and the People’s Republic of China will exchange Ambassadors and establish Embassies on March 1, 1 9 7 9 .

Příloha 3: Srovnání zemí



Zdroj: Sino-American relations. In *Wikipedia : the free encyclopedia* [online]. St. Petersburg (Florida) : Wikipedia Foundation, 2004, last modified on 2011 [cit. 2011-03-14]. Dostupné z WWW: <http://en.wikipedia.org/wiki/Sino-American_relations>.

	Čínská lidová republika	Spojené státy americké
Rozloha	9 640 011 km²	9 850 476 km2
Počet obyvatel	1 380 720 000	312 743 697
Hustota obyvatel	140/km²	31/km²
Hlavní město	Peking	Washington, D. C.
HDP v paritě kupní síly	$9, 872 biliónů	$14, 72 biliónů
HDP per capita v p.k.s.	$7 400	$47,400
Index lidského rozvoje	0, 663	0, 902
Výše zahraničních rezerv	$2, 622 biliónů	$130, 8 biliónů (2009)

Zdroje údajů (zpracování tabulky vlastní):

- CIA - The World Factbook [online]. 2010 [cit. 2011-03-12]. *China.* Dostupné z WWW: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ch.html>.
- CIA - The World Factbook [online]. 2010 [cit. 2011-03-12]. *United States.* Dostupné z WWW: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/us.html>.
- Individual Human Development Index Indicators. [online]. 2010 [cit. 2011-03-12]. *China UN Human Development Reports*. Dostupné z WWW: <http://hdrstats.undp.org/en/countries/profiles/CHN.html>.
- Individual Human Development Index Indicators. [online]. 2010 [cit. 2011-03-12]. *United States UN Human Development Reports*. Dostupné z WWW: <http://hdrstats.undp.org/en/countries/profiles/USA.html>.

Příloha 4: Přehled vybraných amerických prezidentů ve 20. století

	Prezident	*Viceprezident*	*Ministr zahraničí*
28.	Woodrow Wilson, demokrat, 1913	Thomas R. Marshall, demokrat, 1913	W. J. Bryan, 1913 R. Lansing, 1915 B. Colby, 1920
29.	Warren G. Harding, republikán, 1921	Calvin Coolidge, republikán, 1921	C. E. Hughes, 1921
30.	Calvin Coolidge, republikán, 1923	Charles G. Dawes, republikán, 1923	C. E. Hughes, 1923 F. B. Kellogg, 1925
31.	Herbert Hoover, republikán, 1929	Charles Curtis, republikán, 1929	H. L. Stimson, 1929
32.	Franklin D. Roosevelt, demokrat, 1933	John Nance Garner, demokrat, 1933 Henry A. Wallace, demokrat, 1941 Harry S. Truman, demokrat, 1945	C. Hull,1933 E. R. Stettinius, ml., 1944
33.	Harry S. Truman, demokrat, 1945	Alben W. Barkley, demokrat, 1949	J. F. Byrnes, 1945 G. C. Marshall, 1947 D. G. Acheson, 1949
34.	Dwight D. Eisenhower, republikán, 1953	Richard M. Nixon, republikán, 1953	J. F. Dulles, 1953 C. A. Herter, 1959
35.	John F. Kennedy, demokrat, 1961	Lyndon B. Johnson, demokrat, 1961	D. Rusk, 1961
36.	Lyndon B. Johnson, demokrat, 1963	Hubert H. Humphrey, demokrat, 1965	D. Rusk, 1963
37.	Richard M. Nixon, republikán, 1969	Spiro T. Agnew, republikán, 1969 Gerald R. Ford, republikán, 1973	W. P. Rogers, 1969 H. A. Kissinger, 1973
38.	Gerald R. Ford, republikán, 1974	Nelson Rockefeller, republikán, 1974	H. A. Kissinger, 1974
39.	Jimmy Carter, demokrat, 1977	Walter Mondale, demokrat, 1977	C. Vance, 1977 E. Muskie, 1980
40.	Ronald Reagan, republikán, 1981	George Bush, republikán, 1981	A. Haig, 1981 G. Shultz, 1982

Zdroj: SHI, D.E., TINDALL G.B. , *Dějiny států: USA*, Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1994. ISBN 80-7106-087-9, s. 825

Příloha 5: Přehled vybraných čínských představitelů ve 20. století

Předseda republiky (v některých obdobích funkce zrušena, od roku 1992 označován jako **prezident**)

1949–1954	Mao Ce-tung (předseda ústř. lidové vlády)
1954–1959	Mao Ce-tung (předseda ČLR)
1959–1968	Liou Šao-čchi (předseda ČLR)
1968–1975	Tung Pi-wu (funkce zrušena roku 1975)
1975–1976	Ču Te (předseda stálého výboru VSLZ)
1976–1983	Jie Ťien-jing (předseda stálého výboru VSLZ)
1983–1988	Li Sien-nien (předseda ČLR)
1988–1993	Jang Šang-kchun
březen 1993	Ťiang Ce-min

Předseda ÚV KS Číny (generální tajemník)

1945–1976	Mao Ce-tung
1976–1981	Chua Kuo-feng
1981–1987	Chu Jao-pang (v této době funkce přejmenována)
1988–1989	Čao c-jang
1989	Ťiang Ce-min (generální tajemník)

Předseda Státní rady (premiér)

1949–1976	Čou En-laj
1976–1980	Chua Kuo-feng
1980–1987	Čao C'-jang
1988	Li Pcheng

Zdroj: FAIRBANK, J. K. *Dějiny Číny.* Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1998. ISBN 978-80-7422-007-4. s. 566-567

Příloha 6: Zásadní události ve vývoji americko-čínských vztahů

1784	První americká obchodní loď připlouvá do Číny
1899	Vyhlášení Hayovy doktríny
1913	USA uznávají nacionalistickou vládu Čínské republiky
1949	Vznik komunistické Čínské lidové republiky, v čele Mao Ce-Tung Přesun Čankajškova režimu na Taiwan
1950-1953	Korejská válka
1964-1973	Vietnamská válka
1971	Začíná pingpongová diplomacie Kissinger podnikl tajnou návštěvu Pekingu ČLR v OSN
1972	Nixon navštívil Čínu, vydáno Šanghajské komuniké
1976	V lednu umírá Čou, v září Mao
1979	Navázání diplomatických styků Vydán Taiwan Realtions Act
1989	Masakr na náměstí Tchie- an-men
1991	Konec Studené války, rozpad Sovětského svazu
2001	Teroristické útoky v New Yorku
2007-2010	Finanční a ekonomická krize ve světě
2009	Start Strategického a ekonomického dialogu

Zdroj: autorka